

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора юридичних наук, професора **БАКАЛІНСЬКОЇ Ольги Олегівни**
на дисертацію **КІДАЛОВОЇ Наталії Олександрівни** на тему:
«Публічний контроль за стратегічними об'єктами державної власності»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 081 «Право»
галузі знань 08 «Право»

Актуальність теми дослідження. Дисертація Н. О. Кідалової є самостійним дослідженням важливого для адміністративно-правової науки питання ролі та значення публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності. Актуальність теми зумовлена тим, що сьогодні стратегічні об'єкти державної власності виступають стабілізатором національної економіки, без яких неможливе забезпечення, як суспільних інтересів, так і функціонування держави в цілому, тому формування належного публічного контролю повинно підвищити рівень їх ефективності та функціонування. Також, запровадження даного контролю за стратегічними об'єктами державної власності, бере за мету впровадження державних процедур відкритості та прозорості їх діяльності, які будуть виступати одним із ефективних механізмів активної участі громадськості у формуванні та розвитку правової держави.

Про актуальність обраної теми дисертаційного дослідження Н. О. Кідалової свідчить також її **зв'язок з науковими програмами, планами, темами**. Наукове дослідження виконано з урахуванням Стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р, Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1805-р, Планом відновлення України, схваленою Національною радою з відновлення України від наслідків війни, липень 2022 р. Крім того, окремі частини дисертаційного дослідження виконано відповідно до Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2020 р., затвердженій Указом Президента України від 26 травня 2020 р. № 203, Цілям сталого розвитку України на період до 2030 р., визначеним Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722. Також, варто відмітити, що дисертаційне дослідження виконувалося згідно плану науково-дослідної роботи юридичного факультету НУБіП України в межах розкриття окремих аспектів державної бюджетної теми «Механізм державної влади в правовій державі» (номер державної реєстрації 0115U006024).

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності. Дослідження здійснене на належному рівні з використанням необхідних методів наукового пізнання та юридичного аналізу. В процесі здійсненого дослідження, авторкою досягнуто визначеної мети та завдань дослідження. Незважаючи на амбітну мету

представлену дисертанткою, комплексне дослідження теоретико-методологічних засад та організації публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності є науково та методологічно цілісним та цікавим, а запропоноване авторкою створення державної системи захисту цих об'єктів і формування новітніх підходів до ефективного публічного регулювання має правотворчу та правозастосовну перспективу.

Поставлені здобувачкою завдання дозволили всебічно розкрити тему наукового дослідження та досягти його мети. Вибір *об'єкту, предмету, методів досліджень* свідчить, що дисертантка володіє ними на високому рівні.

Сутність обґрунтованості наукових положень висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертанткою, є обґрунтованими, цікавими та мають наукову та правотворчу перспективу. При їх обґрунтуванні використано широке коло вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, законодавство України, законодавство інших держав та міжнародно-правові акти.

Стиль викладення матеріалу в дисертації, вміння аналізувати, логічно мислити, робити припущення, пояснення, аргументацію тощо свідчить про наукову зрілість авторки.

Новизна представлених теоретичних та експериментальних результатів проведених здобувачкою досліджень. Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності, відповідного правового регулювання й практичної реалізації.

Зокрема, не можна не погодитися із твердженням авторки про те, що сьогодні існує проблематика у досліджуваній сфері, яка полягає у невизначеності на загальнодержавному рівні поняття стратегічних об'єктів державної власності. Так, Н. О. Кідалова у дисертаційному дослідженні запропонувала теоретичне визначення поняття «стратегічні об'єкти державної власності», під яким варто розуміти підприємства, установи та організації державної власності, які підлягають публічному контролю, мають особливий (обмежений) режим управління та створюються, реорганізуються, ліквідуються за погодженням Кабінету Міністрів України, на підставі рішення уповноважених органів управління, за спеціально встановленими критеріями, які формуються відповідно до визначальних обов'язків держави.

Також, авторка надала змістовні обґрунтування щодо розроблення класифікатора державного майна стратегічних об'єктів державної власності, де основною метою буде забезпечення взаємоузгодженого комплексного, ефективного управління майном, яке перебуває на балансі стратегічних об'єктів державної власності. Зокрема, пропонується структура Стратегічного класифікатору: 1) нерухоме майно (будівлі, інженерні споруди, земельні ділянки, незавершене будівництво, інше нерухоме майно); 2) рухоме майно (транспортні засоби, обладнання, устаткування, інвентар, інше рухоме майно).

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони мають науково-теоретичний та практичний інтерес, можуть бути використанні у: *науково-дослідній сфері* – як підґрунтя щодо подальших наукових розробок із досліджуваної проблематики (довідка від 08.11.2023 р.); *правотворчій діяльності* – як наукова основа удосконалення чинного адміністративного законодавства, модернізації підходів до шляхів застосування юридичного термінознавства для вдосконалення адміністративно-правового регулювання державної системи захисту стратегічних об’єктів державної власності та формування ієрархічної системи нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері захисту стратегічних об’єктів державної власності (акт впровадження Інституту продовольчих ресурсів НААН від 12.12.2023 р.; акт впровадження Державного дослідного підприємства ІПР НААН від 12.12.2023 р.).

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, відповідає вимогам МОН України. Основні положення та висновки дисертації відображено в 11 наукових працях, з яких 4 статті у наукових виданнях України, включених до категорії «Б» Переліку фахових видань України та стаття у науковому виданні іншої держави, 6 тез наукових доповідей.

Оформлення дисертації та дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертація оформлена відповідно до чинних вимог і містить усі необхідні структурні компоненти. Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю викладення інформації. Текст дисертації викладено на 271 сторінці, переважно позбавлений граматичних та орфографічних помилок, а також технічних недоліків. Список використаних джерел містить 193 найменування. Основні положення, висновки, пропозиції та рекомендації дисертації в цілому характеризуються послідовністю, аргументованістю і завершеністю.

Дисертація є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела.

У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи дисертацію Н. О. Кідалової, водночас вважаємо за необхідне звернути увагу на деякі положення та позиції, які мають дискусійний характер і потребують додаткової аргументації, позиції авторки при захисті дисертації.

1. В процесі дослідження дисертанткою паралельно використовується низка понять, які не мають однозначного визначення та закріплення в наукових та нормативних джерелах. Зокрема, у підрозділі 1.2 дисертації, пропонується запровадити теоретичне визначення «юридичні особи стратегічного значення» (с. 55) та «стратегічні підприємства» (с. 58), де, виходячи з тексту роботи, стає зрозумілим, що вони мають однакове значення. Водночас, хочемо звернути увагу авторки, що за змістом дані поняття не є тотожними та можуть мати різні юридичні наслідки. Також, варто відмітити, що з назви дисертаційного

дослідження поняття «стратегічні об'єкти державної власності» є ключовим, тому варто було використовувати саме це визначення.

2. У підрозділі 1.3 дисертантка проводить змістовний правовий аналіз чинних нормативно-правових актів у сфері публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності, визначає положення, які мають як позитивний, так і негативний характер, однак, на нашу думку, не зменшуючи значимості даного дослідження, варто було б також, дослідити положення нормативно-правових актів Європейського Союзу та їх держав-учасниць. Враховуючи, те, що в 2023 році Україна здобула статус держави-кандидата до ЄС і сучасний стан нормативно-правового забезпечення економічної безпеки держави безпосередньо пов'язаний з реформуванням та імплементацією *acquis* ЄС. Крім того, з огляду на збройну агресію росії в Україні сьогодні відбувається і внутрішній перегляд правових засад економічної безпеки у самому ЄС. За таких умов дослідження джерел ЄС та держав-учасниць лише б збільшило практичну значимість даного дослідження.

3. У підрозділі 2.1 дисертації авторка розкриває важливе значення публічного контролю при визначенні критеріїв віднесення об'єктів державної власності до стратегічних. Відповідно, на основі даного дослідження пропонується на рівні Закону України визначити критерії віднесення таких підприємств до стратегічних. Однак, сьогодні дана процедура вже визначена Постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 року № 999 «Про визначення критеріїв віднесення об'єктів державної власності до таких, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави», тому виникають деякі сумніви щодо впровадження такої ініціативи. Крім того, виникає питання щодо співвідношення правового режиму стратегічних підприємств та правового режиму об'єктів критичної інфраструктури.

4. На нашу думку, дисертантці потрібно було також здійснити правовий аналіз проблем, пов'язаних з втратою контролю з боку держави за низкою стратегічних державних підприємств та запропонувати систему заходів, що унеможливили би відповідні дії в майбутньому.

5. Цілком зрозуміло, що дисертація присвячена дослідженню особливостей публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності передбачає застосування всього арсеналу теоретичних та методологічних понять і категорій адміністративно-правової науки, проте, на нашу думку, дисертація дещо перенавантажена детальним розглядом таких суто теоретичних питань, як «державне управління», «адміністративне регулювання», «публічне адміністрування» тощо.

Зазначені зауваження та побажання є дискусійними, мають рекомендаційний характер і в цілому не впливають на загальну високу позитивну оцінку дисертаційного дослідження Н. О. Кідалової.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Кідалової Наталії Олександрівни на тему: «Публічний контроль за стратегічними об'єктами державної власності» за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, достовірністю, науковою і практичною значущістю

отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертанткою наукових працях, а також за оформленням відповідає вимогам, що висувуються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертація на тему: «Публічний контроль за стратегічними об'єктами державної власності» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її авторка Кідалова Наталія Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право».

Офіційний опонент

провідний науковий співробітник

Науково-дослідного інституту приватного права

і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

Національної академії правових наук України,

доктор юридичних наук,

професор

Ольга БАКАЛІНСЬКА